

BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ VE ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ
BANU Journal of Health Science and Research

DOI: 10.46413/boneyusbad.1454156

Özgün Araştırma / Original Research

60-72 Aylık Çocukların Okula Erken Başlaması Nedeniyle Yaşadıkları Güçlüklerin İncelenmesi

Investigation of the Difficulties Experienced by 60-72 Months Children Due to Early School Starting

Gülzade UYSAL¹ Atiye KARAKUL² Duygu SÖNMEZ DÜZKAYA³
 Gülçin BOZKURT⁴

¹ Doç. Dr., Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sakarya

² Doç. Dr., Tarsus Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Mersin

³ Prof. Dr., Tarsus Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Mersin

⁴ Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İstanbul

Sorumlu yazar / Corresponding author

Gülzade UYSAL

gulzadeuysal@gmail.com

Geliş tarihi / Date of receipt: 16.03.2024

Kabul tarihi / Date of acceptance: 16.07.2024

Atf / Citation: Uysal, G., Karakul, A., Sönmez Düzakaya, D., Bozkurt, G. (2024). 60-72 aylık çocukların okula erken başlaması nedeniyle yaşadıkları güçlüklerin incelenmesi. *BANÜ Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 366-376. doi: 10.46413/boneyusbad.1454156

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada, 60-72 aylık çocukların okula erken başlaması nedeniyle yaşadıkları güçlüklerin incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırmanın yürütülmesinde nitel yöntem kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini dahil edilme kriterlerine uyan 27ebeveyn oluşturmuştur. Çalışmada veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanan "Sosyo-demografik Veriler Formu ve Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu" kullanılmıştır. Nitel veriler tümevarım yöntemi ile değerlendirilerek kodlama yoluyla kategorilere ayrılarak MAXQDA programında analiz edilmiştir.

Bulgular: Araştırmada yer alan çocukların %55.6'sı kız olup, okula başlama ayı 67.47 ± 2.2 'dir. Çocukların boy ortalaması 111.89 ± 5.5 ve ağırlık ortalaması 22.41 ± 3.9 'dur.Ebeveynlerin görüşmelerinden elde edilen veriler doğrultusunda fiziksel, bilişsel, psikososyal güçlükler ve davranışsal problemler olmak üzere dört tema elde edilmiştir.

Sonuç: 60-72 aylık çocukların fiziksel, bilişsel, psikososyal güçlükler ve davranışsal problemler yaşamaktadır. Çocukların okula uyum ile ilgili yaşadığı güçlükler, en çok çanta taşıma, öz bakımı yerine getirme ve yazı yazmada zorlanmadır. Bu sonuçlara göre çocukların 72 aydan önce ilkökula başlamasının gelişimsel olarak uygun olmadığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Okula erken başlama, Çocuk, Ebeveyn, Deneyim

ABSTRACT

Aim: The aim of this study was to investigate the difficulties experienced by 60-72-month-old children due to early school entry.

Material and Method: Qualitative method was used to conduct the study. The sample of the study consisted of 27 parents who met the inclusion criteria. In the study, "Socio-demographic Data Form and Semi-structured Interview Form" prepared by the researchers were used. Qualitative data were evaluated by inductive method, categorised by coding and analysed in MAXQDA software.

Results: 55.6% of the children in the study were girls, and the month of starting school was 67.47 ± 2.2 . The mean height and weight of the children were 111.89 ± 5.5 and 22.41 ± 3.9 , respectively. According to the data obtained from the interviews of the parents, four themes were obtained as physical, cognitive, psychosocial difficulties and behavioural problems.

Conclusion: Children aged 60-72 months have physical, cognitive, psychosocial difficulties and behavioural problems. It was determined that children had difficulties with school adaptation and had the most difficulties in carrying bags, fulfilling self-care and writing. According to these results, it can be said that it is not developmentally appropriate for children to start primary school before 72 months.

Keywords: Early school starting, Child, Parent, Experience

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License

GİRİŞ

Gelişmiş ülkelerde eğitilmiş insanlara verilen önem nedeniyle en büyük yatırım eğitime yapılmaktadır. Bu yatırımlar özellikle anaokulu ve ilkököl eğitimlerine yapılmaktadır. Dünyada okula başlama yaşına ilişkin ülkeler arasında oldukça farklı görüşler ve uygulamalar bulunmaktadır (Şahin ve ark., 2022). Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu'nun (UNESCO) 2021 yılında ilkökula başlama yaşı ve süresine yönelik 189 ülkede yaptığı analizde; ilkökula başlama yaşının 19 ülkede beş, 137 ülkede altı ve 33 ülkede yedi olduğu; ilkököl eğitim süresinin ise 22 ülkede dört yıl, 27 ülkede beş yıl, 115 ülkede altı yıl, 24 ülkede yedi yıl ve bir ülkede sekiz yıl olarak belirlendiği saptanmıştır (UNESCO, 2021). Ülkemizde 2012-2013 eğitim ve öğretim yılında 4+4+4 olarak belirlenen eğitim sistemine geçilmiş, gelişimsel olarak hazır olan 60-66 ay arasındaki çocukların ebeveyn isteğine bağlı, 66-72 ay arası zorunlu olacak şekilde okula başlamaları şeklinde düzenleme yapılmıştır (MEB, 2012). Bu düzenleme ile fiziksel ve psikososyal sorunların gelişmiş olması bu çocukların okul olgunluğu konusunda kaygıları beraberinde getirmiştir. Okul olgunluğu çocuğun gelişim alanları yönünden okula her açıdan hazır bulunuşluğudur. Bu bağlamda okul olgunluğu çocukların bilişsel, fiziksel, sosyal-duygusal olarak gelişimsel kapasitesi ve çevresel şartları ile doğrudan ilişkilidir (Gündüz, 2013; Özgün ve Ceylan, 2021). Çocuğun sağlığı, mizacı, gelişimi, cinsiyeti, kronolojik yaş ve davranışı çocukla ilgili unsurları oluştururken; aile değişkenleri ev/okul çevresi ve kültürel farklılıklar çocuğun okula hazır bulunuşluğunu etkileyen dışsal unsurlardır (Berrin, 2021).

Sosyal olarak küçük çocuklarda okula uyum sorunları görülebilmektedir (Özdemir ve Batal, 2019). Arı (2014) farklı yaş grubundaki çocuklar arasında arkadaşlık ilişkileri açısından sorunlar ortaya çıkabildiğini belirtmektedir. Aynı zamanda çocukların küçük motor gelişiminin de yaşa bağlı değişkenlik gösterdiği yaşla birlikte motor becerilerin arttığı bilinmektedir (Kılıçarslan Törüner ve Büyükgönenç, 2017). Anaokulunda gelişen küçük motor becerilerin birinci sınıfta okul uyumda etkilidir. Bir çalışmada, okul öncesi eğitim kurumlarında kalemi ve kâğıdı doğru tutamayan, el göz koordinasyonu gelişmemiş altı yaş çocukların olduğunu bildirmiştir (Yangın, 2007). Ayrıca uzun süreli hafızada yer alan esnek,

ayrıntılı ve seçme yeteneği çocuklarda geç gelişebilmektedir. Küçük motor becerileri, el-göz koordinasyonu, somut düşünme, dikkatini bir noktaya odaklama ve sürdürme becerileri altı yaşından önce yeterince gelişmemektedir (Türk Tabipleri Birliği, 2012). Bu nedenle altı yaş altındaki çocuklar dikkatlerini yoğunlaştırmada zorluk, okula uyumda ve öğrenmede sorunlar yaşayabilir (Arı, 2014). Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir çalışmada, ilkökula erken başlayan çocukların lise eğitiminde akademik başarılarının diğer çocuklara göre daha düşük olduğu ve sınıf tekrarı oranının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Dhuey ark., 2019). Kendini başarısız olarak algılayan çocuğun benlik saygısı örselenebilir (Erbasan ve Erbasan, 2020). Araştırmalar, zihinsel, duyuşsal, bedensel ve sosyal olarak okula hazır olan çocukların daha başarılı olduğunu göstermektedir (Chan, 2011; Boz ve Yıldırım 2014).

Araştırma sonuçları 60-72 ay arası çocukların okul öncesi eğitim kurumuna devam etmesinin önemine dikkat çekmektedir (Gündüz ve Çalışkan, 2013). 5, 6 ve 7 yaş çocukların okuma yazma becerilerini kazanma düzeyleri irdelendiğinde, yaş arttıkça okul olgunluğunun, okuma yazma becerilerinin arttığı, yaş küçüldükçe küçük motor becerilerinin yetersiz, öğrenmenin yavaş ve kurallara uymada sorunlar gözlemlendiği belirlenmiştir (Kaya ve Olgun, 2016). Bu çalışma, 60-72 aylık çocukların okula başlama nedeniyle yaşadıkları güçlüklerin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

GEREC VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi (Tasarımı)

Tanımlayıcı tipte olan araştırma, nitel yöntemler kullanılarak, Şubat-Haziran 2017 tarihleri arasında İstanbul iline bağlı bir ilkökulda yürütülmüştür.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışmanın evrenini, İstanbul'da bir ilkökula kayıtlı 60-72 aylık çocuğu okula giden 212 ebeveyn oluşturmuştur. Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde, doyum noktasına ulaşılması temel alınmakta, örneklem büyüklüğünün doygunluğa ulaşmayı sınırlayacak kadar küçük olmaması önerilmektedir (Onwuegbuzie ve ark., 2007). Doyum noktasına görüşmelerde yeni bir bilgi ortaya çıkmadığında ulaşılmaktadır (Morse, 2015). Araştırmacılar ebeveynlerin söylediklerini anladıklarını hissedene kadar transkripti birkaç kez okumuştur.

Daha sonra önemli ifadeler formüle edilmiş ve bu ifadelerden temalar oluşturulmuştur. Temalar daha sonra açıklamalara entegre edilmiştir. Yeni bir bilgi çıkmadığı belirlendiğinde doygunluk noktasına ulaşıldığı belirlenmiştir. Bu doğrultuda, çalışmanın örneklemini 27 ebeveyn oluşturmuştur. Araştırmaya dahil edilme kriterleri: (1) 60-72 ay arasında çocuğu sahip ebeveyn olma; (2) çocuğun ilkokulda öğrenim görmesi; (3) ebeveyn ve çocuğun iletişim problemi (görme, işitme, mental) olmaması (ebeveynlere sorularak değerlendirme yapılmıştır); (4) Türkçe konuşma ve gönüllü katılımcı olmasıdır.

Verilerin Toplanması

Ebeveynlerle yapılan görüşmede verilerin toplanmasında "Sosyo-demografik Veriler Formu" ve "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu" kullanılmıştır. Veri toplama, araştırmacılar tarafından ebeveynler ile yüz yüze görüşme yöntemiyle yapılmış ve görüşme yaklaşık 30-40 dakika sürmüştür.

Sosyodemografik Veri Formu: Ebeveyn ve çocukların sosyo-demografik verilerini elde etmek için araştırmacılar tarafından oluşturulan formda çocuğun yaşı, aile tipi, sosyoekonomik durum, ebeveynin eğitim durumunu içeren beş soru yer almıştır.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu: Bu form, araştırmacılar tarafından ilgili literatür doğrultusunda hazırlanmıştır (Kahramanoğlu, Tiryaki ve Canpolat, 2014; Şentürk, 2016). Yarı yapılandırılmış görüşme formunda ebeveynlerin çocuklarının okula erken başlaması nedeniyle yaşadığı fiziksel, bilişsel, psikososyal güçlükler ve davranışsal problemlerin sorgulandığı sekiz soru yer almaktadır. Görüşme formunun uygunluğu için uzman görüşü alınmıştır. Soruların anlaşılabilirliğini test etmek için beş ebeveyn ile pilot çalışma yapılmıştır. Bu ebeveynler örnekleme dahil edilmemiştir. Çalışmaya katılmayı kabul eden ebeveynlerle yapılan bireysel görüşmeler, sessiz ve rahat bir ortam sağlamak amacıyla okulda boş bir odada bir araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Ebeveynler görüşmelerden önce tanıtıcı bilgi formunu doldurmuştur. Daha sonra yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Görüşmeler veri doygunluğuna ulaşıldığında (katılımcıların ifadeleri birbirine benzemeye başladığında) sonlandırılmıştır. Her bir görüşme 45-60 dakika sürmüştür. Tüm görüşmeler aynı araştırmacı

tarafından gerçekleştirilmiştir.

Ses Kayıt Cihazı: Görüşmelerin kayıt edilmesinde Kingboss HS-27 marka ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Ses kayıt cihazının 8 GB'lık kapasitesi 24 saat kayıt edebilme özelliği bulunmaktadır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmaya başlamadan önce İstanbul Okan Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulundan (Tarih: 01.02.2017, ve Karar No:79) etik onay alınmıştır. Veri toplama aşamasında, tüm ebeveynlere çalışmanın amacı hakkında ve ses kaydı alınmasına dair bilgi verilip yazılı onamları alınmıştır. Ebeveynlerin isimlerinin gizli tutulması amacıyla ebeveynlere kodlar (K1, K2, K3...) verilmiştir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Tanımlayıcı veriler Statistical Package for Social Sciences (SPSS) 21.0 paket programında; sayı, yüzde ve ortalama istatistiksel testler kullanılarak analizleri yapılmıştır. Nitel verilerin analizinde Colaizzi'nin yedi aşamalı yöntemi kullanılmıştır. İlk adımda, yapılan sesli görüşmeler kaydedilmiştir. Daha sonra MAXQDA programında görüşmeler deşifre edilmiştir. Her yazılı transkript, her yazar tarafından birçok kez okunmuştur. İkinci adımda, çocukların yaşadığı güçlüklerle ilgili önemli görülen ifadeler transkriptlerden belirlenmiştir. Üçüncü adımda ortaya çıkan önemli ifadeler formüle edilmiştir. Dördüncü adımda, çocukların yaşadığı güçlükleri yansıtan formüle edilmiş anlamlar, dört tema ve 19 koddan oluşan kümeler halinde gruplanmıştır. Beşinci adımda çocukların okula başlama nedeniyle yaşadıkları deneyimlerin temel yapısı tanımlanmıştır. Son aşamada ebeveynler ile tekrar iletişime geçilerek bulgular doğrulanmıştır (Colaizzi, 1978). Kodlama ve temaların oluşturulmasında, kodların alt kodlar ile ilişkisi MAXQDA ile analiz edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmada yer alan çocukların %55.56'sı kız ve okula başlama yaşı 67.47 ± 2.20 (min. 60-maks.72) aydır. Çocukların boy ortalaması 111.89 ± 5.50 (min.101-maks.102) santim ve ağırlık ortalaması 22.41 ± 3.90 (min.14-maks.28) kilogramdır. Görüşme yapılan ebeveynlerin %85.18'i anne ve %14.82'i babadır. Annelerin yaş ortalaması 32.40 ± 6.80 (min.21-maks.46) iken babaların yaş ortalamasının 36.10 ± 6.90 (min.24; maks.55) olduğu belirlenmiştir. Çocuk ve ebeveynlerin sosyo-demografik özelliklerinin

sayı ve yüzde olarak dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Çocuk ve Ebeveynlerin Sosyo-demografik Özellikleri (n=27)

Özellikler	n	%
Çocuğun cinsiyeti		
Kız	15	55.56
Erkek	12	44.44
Aile tipi		
Çekirdek aile	18	66.67
Geniş Aile	8	29.63
Parçalanmış aile	1	3.70
Sosyoekonomik durum		
Gelir giderden az	5	18.51
Gelir gidere eşit	18	66.67
Gelir giderden fazla	4	14.82
Görüşme yapılan kişi		
Anne	23	85.18
Baba	4	14.82
Eğitim durumu		
İlkokul-ortaokul mezunu	8	29.63
Lise mezunu	12	44.44
Üniversite mezunu	7	25.93

İçerik Analizi Bulguları

Çalışma kapsamında yer alan ebeveynlerin görüşmelerinden elde edilen veriler doğrultusunda fiziksel, bilişsel, psikososyal güçlükler ve davranışsal problemler olmak üzere dört tema elde edilmiştir (Tablo 2).

Tema 1. Fiziksel güçlükler

Bu temada, ebeveynlerin çocuklarının okula erken başlaması nedeniyle yaşadığı fiziksel güçlüklerle yönelik ifadeleri yer almaktadır. Güçlükler; uykusuzluk, çanta taşımakta zorlanma, öz bakım, yemek yeme ve tuvalet kullanma kodlarından oluşmaktadır (Şekil 1). Ebeveynlerin çocuklarının okula erken başlaması nedeniyle yaşadığı fiziksel güçlüklerin kod alt kod hiyerarşik haritası Şekil 1’de gösterilmiştir.

Çocukların yaşadıkları fiziksel güçlükler incelendiğinde neredeyse yarısının geç yatma ve

uyanmaya direnç göstermesine bağlı uyku problemi yaşadığı belirlenmiştir. “Kızım uykuya düşkün bir çocuk o yüzden sabahları güçlük yaşadık. Uykudan uyanmak zor geldi, sabahları mızızlanıyordu.” (K2)

Ebeveynlerin büyük çoğunluğu çocuklarının çantasını taşımakta zorlandığını ve taşımak istemediğini ifade etmiştir. “Oğlum diğer yaşlıtlarına göre daha kısa ve zayıf olduğu için çantasını taşımakta güçlük çekiyor. Denge problemi var bu yüzden sürekli düşüp yaralanıyordu.” (K22)

Ebeveynlerden bazıları çocuklarının özbakım gereksinimlerini karşılamakta, yemek yeme ve tuvalet gereksinimini karşılamada zorlandığını belirtmiştir. “Sabahları sorun çıkarıyordu, saçlarını taratmak istemiyordu zorla tarıyordum.” (K2) Ebeveynlerden biri, “İlk haftalarda sabah uyanmakta, çantasını taşımakta, giysilerini giymekte, ayakkabısını bağlamakta çok güçlükler yaşadı. Hala daha yaşıyor ama birazda olsa alıştı. Kendisini diğer çocuklara göre küçük hissettiği için aralarına girmekte zorlanıyordu.” (K4) “Yemeğini kendi başına almak ve kendi yemek zorunda kaldı. Yemek yerken çok zorlanıyordu.” (K3) Bir ebeveyn, “Tuvalet ihtiyacını yapmakta zorlandı. Okul tuvaletini yadırgadı. Merdivenleri inip çıkarken düşme korkusu yaşadı.” (K9) Diğer bir ebeveyn ise, “Okula baya erken gönderdik. Bu yüzden üzerine başına çok dikkat edemiyor, bazen altına kaçırıyordu.” (K15)

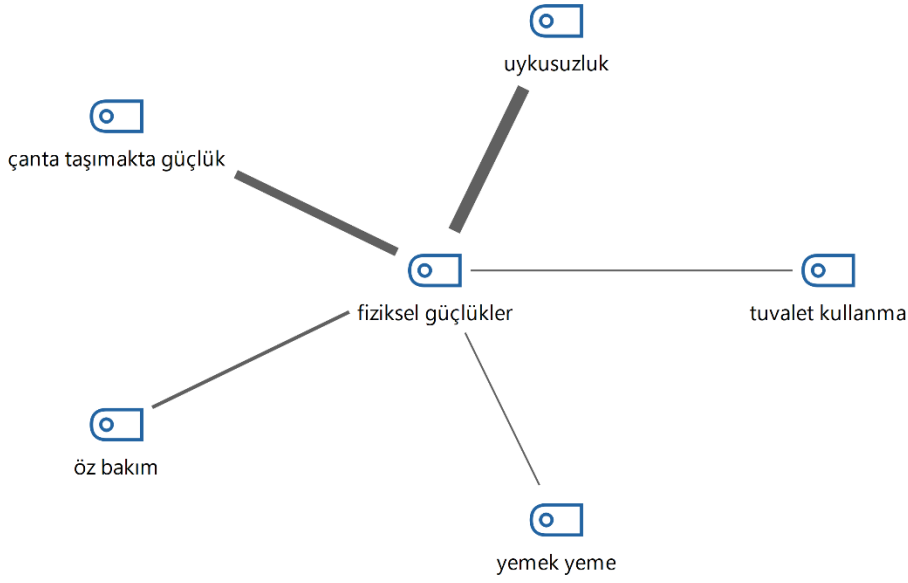
Tema 2. Bilişsel güçlükler

Bu başlıkta ebeveynlerin çocuklarının okula erken başlaması nedeniyle yaşadığı bilişsel güçlüklerle yönelik ifadeleri yer almaktadır. Tema; ders/ödevlere odaklanmada güçlük, dikkat eksikliği ve kalem tutmak/yazı yazmak kodlarından oluşmaktadır (Şekil 2). Ebeveynlerin çocuklarının okula erken başlaması nedeniyle yaşadığı bilişsel güçlüklerin kod alt kod hiyerarşik haritası Şekil 2’de gösterilmiştir.

Bazı ebeveynlerin çocuklarının derslere/ödevlere odaklanmada güçlük yaşadığını belirtmiştir. “Oyun çağındaki bir çocuk olduğu için derse odaklanma sorunumuz çok fazla oluyor.” (K11) Birkaç ebeveyn çocuklarının dikkat eksikliği olduğunu ifade etmiştir. “Okuldan eve geldiğinde ev ödevlerini yapıyor fakat sürekli bir şeyler dikkatini dağıtıyor. Ödevleri bırakıp tabletle oynamak televizyon izlemek istiyor...” (K20)

Tablo 2. Ebeveynlerin Görüşmelerinden Elde Edilen Tema ve Alt Temalar

Tema	Alt tema	
Fiziksel güçlükler	Uykusuzluk	"Kızım uykuya düşkün bir çocuk o yüzden sabahları güçlük yaşadık. Uykudan uyanmak zor geldi, sabahları mızızlanıyordu." (K2)
	Çanta taşımakta zorlanma	"Oğlum diğer yaşitlarına göre daha kısa ve zayıf olduğu için çantasını taşımakta güçlük çekiyor. Denge problemi var bu yüzden sürekli düşüp yaralanıyordu." (K22)
	Öz bakım	"İlk haftalarda sabah uyanmakta, çantasını taşımakta, giysilerini giymekte, ayakkabısını bağlamakta çok güçlükler yaşadı. Hala daha yaşıyor ama birazda olsa alıştı. Kendisini diğer çocuklara göre küçük hissettiği için aralarına girmekte zorlanıyordu." (K4)
	Yemek yeme	"Yemeğini kendi başına almak ve kendi yemek zorunda kaldı. Yemek yerken çok zorlanıyordu." (K3)
	Tuvalet kullanma	"Okula baya erken gönderdik. Bu yüzden üzerine başına çok dikkat edemiyor, bazen altına kaçırıyordu." (K15)
Bilişsel güçlükler	Ders/ödevlere odaklanmada güçlük	"Oyun çağındaki bir çocuk olduğu için derse odaklanma sorumuz çok fazla oluyor." (K11)
	Dikkat eksikliği	"Okuldan eve geldiğinde ev ödevlerini yapıyor fakat sürekli bir şeyler dikkatini dağıtıyor. Ödevleri bırakıp tabletle oynamak televizyon izlemek istiyor..." (K20)
	Kalem tutmak/yazı yazmak	"Yazı yazmakta güçlük yaşadığı için kalem tutmaktan ve okuldaki seslerden hoşlanmıyor bunu defalarca dile getirdi. Yazı yazmakta ve cümle kurmakta zorlanıyordu. Yazdığı yazıları eksik harflerle yazıyor ya da sonunu getiremiyordu." (K18)
Psikosozyal güçlükler	Anneden ayrılmak istememe	"Beni/annesini bırakıp okula gitmek istemedi, ağladı. Saatlerce... Gitmemek için sürekli bahaneler uydurdu." (K5)
	Okula gitmeyi istememek	"Okula gitmek istemedi oyun oynamak istedi, bebekleriyle okula gitmek istedi." (K1)
	Korku	"Okulda kaybolma korkusu olduğu için sürekli olarak sınıfın içinde oturuyordu" (K21)
	Yalnızlık hissi	"Arkadaşları onunla oyun oynamak istememiş, yalnız kaldığında korkmuş." (K10)
	Arkadaş edinmede güçlük	"Ben kimseyle konuşmak istemiyorum hemen eve gitmek istiyorum." (K17)
	İletişim kurmada güçlük	Boyu ve yapısı diğer çocuklara göre daha küçük... Bu yüzden sınıf içerisinde kendisini söz sahibi hissetmediğini ifade etti. Arkadaşları ona sen küçüksün bilmezsin diyorlarmış." (K19)
	Okula uyum sağlamada zorlanma	"Kızım okula başlamadan 1 ay önce taşındığımız için mahalleyle okula uyum sağlayamadı." (K8)
Davranışsal problemler	Çekingen davranış	"Öğretmenine ve arkadaşlarına karşı kendini ifade edemedi, güçlük çekti, çekingen kaldı. Sürekli sessiz kalıyordu..." (K5)
	Öfke	"Evde sürekli huysuzluk çıkarmaya başladı. Oyun oynamayıp ders çalışması gerektiğini söylediğimiz zaman bütün evi dağıtıp öfkesiyle bizi basturmaya çalışıyor. Babası bile bu konuda bir şey yapamıyor. Bana sinirlendiği zaman bağırıp saçımı çekiyor. Okula gitmeden önce bu kadar öfkeli ve hırçın bir çocuk değildi. Ödevleri olduğu ve oyun oynamaya vakit ayıramadığı için çok hırçınlaştı. Çevresindeki insanlara rahatsızlık ve zarar vermeye başladı." (K22)
	Ödev yapmak istememe	"Dersi dinlemek istemiyormuş. Sıraların üzerinde dolaşıp arkadaşlarıyla oyun oynarken okul eşyalarına zarar veriyormuş" (K12)
	Ders düzenini bozma	"Öğretmen sorumluluk ve görev bilincini geliştirmeye yönelik bir şeyler yapmamız gerektiğini söyledi." (K14)

Şekil 1. Fiziksel güçlükler kod alt kod hiyerarşik haritası

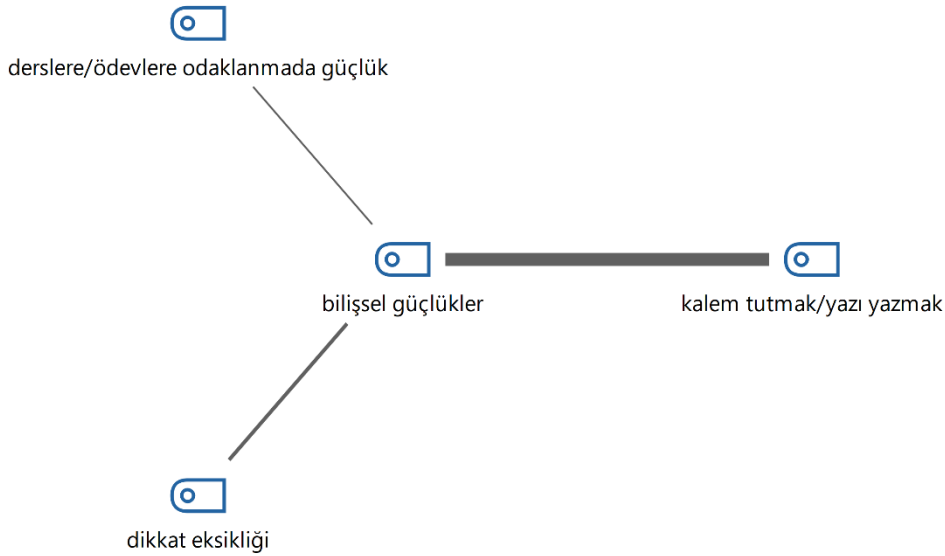
Ebeveynlerin büyük çoğunluğu çocuklarının yazma becerisi ile ilgili problem yaşadıklarını belirtmiştir. *“Yazı yazmakta güçlük yaşadığı için kalem tutmaktan ve okuldaki seslerden hoşlanmıyor bunu defalarca dile getirdi. Yazı yazmakta ve cümle kurmakta zorlanıyordu. Yazdığı yazıları eksik harflerle yazıyor ya da sonunu getiremiyordu.”* (K18)

Tema 3. Psikososyal güçlükler

Bu başlıkta ebeveynlerin çocuklarının okula erken başlaması nedeniyle yaşadığı psikososyal

güçlüklerle yönelik ifadeleri yer almaktadır. Tema; anneden ayrılmak istememe, okula gitmeyi istememek, korku, yalnızlık hissi, arkadaş edinmede güçlük, iletişim kurmada güçlük ve okula uyum sağlamada zorlanma kodlarından oluşmaktadır (Şekil 3). Ebeveynlerin çocuklarının okula erken başlaması nedeniyle yaşadığı psikososyal güçlüklerin kod alt kod hiyerarşik haritası Şekil 3’te gösterilmiştir.

Ebeveynlerin birkaçı çocuklarının annelerinden ayrılmakta sorun yaşadığını ifade etmiştir.

Şekil 2. Bilişsel güçlükler kod alt kod hiyerarşik haritası

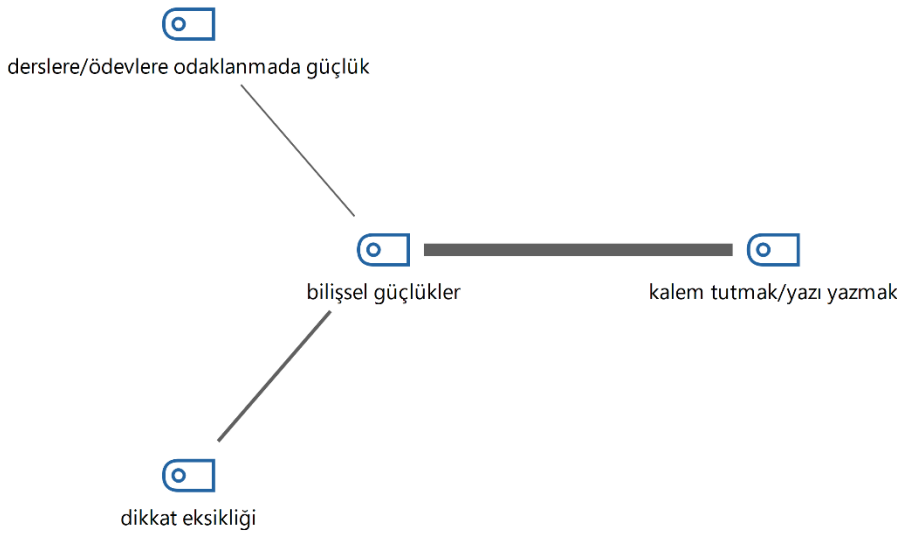
“Beni/annesini bırakıp okula gitmek istemedi, ağladı. Saatlerce...Gitmemek için sürekli bahaneler uydurdu.” (K5)

Ebeveynlerden biri çocuklarının okuldan korktuğunu ifade etmiştir. “Okulda kaybolma korkusu olduğu için sürekli olarak sınıfın içinde oturuyordu” (K21)

Bazı ebeveynler çocuklarının okula gitmek istemediğini belirtmiştir. “Okula gitmek istemedi oyun oynamak istedi, bebekleriyle okula gitmek istedi.” (K1) Ebeveynlerden birkaçı çocuklarının okulda kendini yalnız hissettiğini ve çocuklarının iletişim kurmada güçlük yaşadığını ifade etmiştir.

“Arkadaşları onunla oyun oynamak istememiş, yalnız kaldığında korkmuş.” (K10) Diğer bir ebeveyn “Ben kimseyle konuşmak istemiyorum hemen eve gitmek istiyorum.” (K17)

Ebeveynlerden biri çocuğunun okula uyum sağlamada zorlandığını ifade etmiştir. “Kızım okula başlamadan 1 ay önce taşındığımız için mahalleye okula uyum sağlayamadı.” (K8) Bir diğer ebeveyn ise, “Boyu ve yapısı diğer çocuklara göre daha küçük... Bu yüzden sınıf içerisinde kendisini söz sahibi hissetmediğini ifade etti. Arkadaşları ona sen küçüksün bilmezsin diyorlarmış.” (K19)

Şekil 3. Psikososyal güçlükler kod alt kod hiyerarşik haritası

Tema 4. Davranışsal problemler

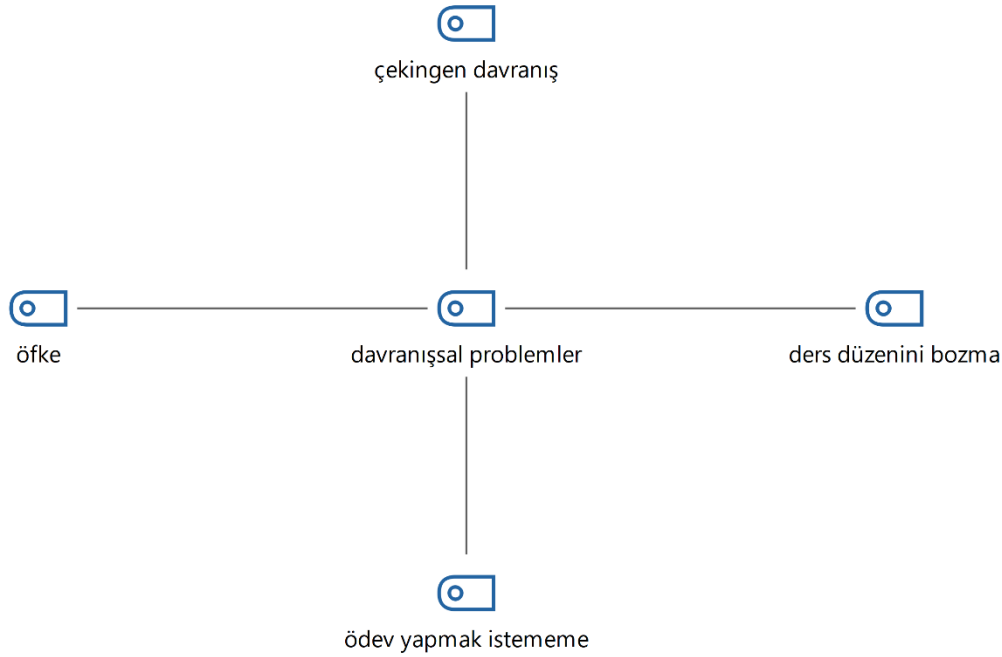
Ebeveynlerin çocukların okula erken başlaması nedeniyle yaşadığı davranışsal problemlere yönelik ifadeleri yer almaktadır. Bu tema; çekingen davranış, öfke, ödev yapmak istememe ve ders düzenini bozma kodlarından oluşmaktadır (Şekil 4). Ebeveynlerin çocuklarının okula erken başlaması nedeniyle yaşadığı davranışsal problemlerin kod alt kod hiyerarşik haritası Şekil 4’te gösterilmiştir

Ebeveynlerden bazıları çocuğunun okulda çekingen davranış sergilediğini belirtmiştir. “Öğretmenine ve arkadaşlarına karşı kendini ifade edemedi, güçlük çekti, çekingen kaldı. Sürekli sessiz kalıyordu...” (K5)

Diğer bir ebeveyn ise çocuklarının okul sürecinde ödev yapmak istemediğini ve öfke sorunu yaşadığını ifade etmiştir. “Evde sürekli huysuzluk

çıkarmaya başladı. Oyun oynamayıp ders çalışması gerektiğini söylediğimiz zaman bütün evi dağıtıp öfkesiyle bizi bastırmaya çalışıyor. Babası bile bu konuda bir şey yapamıyor. Bana sinirlendiği zaman bağırıp saçımı çekiyor. Okula gitmeden önce bu kadar öfkeli ve hırçın bir çocuk değildi. Ödevleri olduğu ve oyun oynamaya vakit ayıramadığı için çok hırçınlaştı. Çevresindeki insanlara rahatsızlık ve zarar vermeye başladı.” (K22)

Ebeveynlerden birkaçı çocuklarının öğretmenlerinden çocukların dersin düzenini bozduğuna yönelik geri bildirimler aldıklarını belirtmiştir. “Dersi dinlemek istemiyormuş. Sıraların üzerinde dolaşıp, arkadaşlarıyla oyun oynarken okul eşyalarına zarar veriyormuş” (K12). Bir diğer ebeveyn, “Öğretmen sorumluluk ve görev bilincini geliştirmeye yönelik bir şeyler yapmamız gerektiğini söyledi.” (K14)

Şekil 4. Davranışsal problemler kod alt kod hiyerarşik haritası

TARTIŞMA

Ebeveynlerin 60-72 aylık çocukların okula başlamasına yönelik görüşlerini ortaya çıkarmaya çalışan bu çalışmada, çocukların fiziksel, bilişsel, psikososyal güçlükler ve davranışsal problemler yaşadığı belirlenmiştir. Çocukların okula başlamak için bilişsel, fiziksel, duygusal ve sosyal açıdan olgunlaşması gerekmektedir (Özdemir ve Battal 2019; Kutluca-Canbulat ve Yıldızbaş, 2014). Önerilen yaştan önce okula erken başlayan çocuklar gelişimsel olarak eğitime hazır olmayabilir. Yaşça küçük çocukların büyük çocuklara göre akademik başarılarının ve öz saygılarının daha düşük olduğunu belirtilmektedir (Özdemir ve Battal 2019). Bir çalışmada 72 ayın altındaki çocukların dikkat sürelerinin kısa olduğunu ve okuryazarlık gelişimlerinin daha uzun sürdüğünü bildirilmiştir (Sert 2014). Ülkemizde beş yaş çocukların ilkokula alınmasının başarısızlıkla sonuçlandığı, okula erken başlayan çocukların okuldan soğuduğu bildirilmektedir (Kartal, 2013).

Türkiye’de Eylül ayı sonu itibarıyla 66 ayını dolduran çocukların ilkokulların birinci sınıfına kaydı yapılmaktadır. Ayrıca 60-66 ay arası çocukların, ebeveynlerinin yazılı isteği ile ilkokul birinci sınıfa kaydedilebilmektedir. ABD’de çocukların 4-6 yaş arasında okul öncesi eğitimle eğitime başladığı, Fransa’da 6-11 yaşlar, Almanya’da 6-12 yaş arasında ilköğretimi

tamamladığı, İngiltere’de ise 5-18 yaşları arası zorunlu eğitim şeklinde olduğu görülmektedir. Ülkelerin büyük çoğunluğunda çocuklar ilköğretime 6 yaşında (%62), İskandinav ülkelerinde ise 7 yaşında (84 ay) başladıkları görülmektedir. İlköğretime başlama yaşının 5 olduğu az sayıdaki ülkede, başlama yaşının 6’ya çıkarılmasına yönelik öneriler yapılmaktadır (Kartal, 2013).

Literatürde okul öncesi ve okul yaş grubunda okula hazır oluştta çocuğun fiziksel ve sosyal olarak olgunlaşmasının önemli olduğu vurgulanmaktadır (Piortkowski ve ark., 2000; Gündüz ve Çalışkan, 2013; Kutluca-Canbulat ve Yıldızbaş, 2014; Özgün ve Ceylan, 2021). Çalışma grubundaki ebeveynler çocuklarının okula erken başlaması nedeniyle fiziksel olarak; uykusuzluk, çanta taşımada güçlük, yemek yeme ve tuvalet kullanmada zorlandığını bildirmiştir. Şahin ve arkadaşlarının (2023) erken yaşta okula başlayan çocuklar ve ebeveynleri ile yaptığı nitel çalışmada da benzer şekilde çocukların fiziksel gelişimlerinin yetersiz olması nedeniyle okulda sorunlar yaşadığı bildirilmiştir. Özenç ve Çekirdekçi (2013) ilkokula başlayan 60-69 ay arasındaki çocukların zihinsel, fiziksel, sosyal ve öz-bakım becerileri açısından sorunlar yaşadığını belirlemiştir. Kahramanoğlu ve arkadaşlarının (2014) erken ilkokula giden çocukların özellikle altını ıslattığında utanabileceği bildirmektedir. Öz

bakım gereksinimlerini kendi karşılayamayan, temel eğitim için gereken fiziksel ve zihinsel gelişimi yetersiz, 72 ayını tamamlamış çocukların ilköğretime başlamaması gerektiği savunulmaktadır (Kartal, 2013). Çocuğun fiziksel, duygusal gelişimi uygun olmadığı için altı yaş altında ilköğretime başlamamalıdır.

Altı (6) yaş öncesi çocuğun bilişsel olarak akademik eğitime hazır olmadığı, ilkokula başlama yaşının belirlenmesinde çocuğun zihinsel gelişimi yanında sosyal ve psikolojik gelişiminin dikkate alınması aynı zamanda bireysel farklılıkların da ele alınması önerilmektedir (Kartal 2013). Birçok ülkede çocukların bilişsel olarak okula hazır oluşluklarını değerlendirmek için testler yapılmaktadır (Toran ve Alabay, 2020). Ülkemizde ise sadece kronolojik yaşa bakılmakta, çocuğun okula hazır oluşluğuna bakılmamaktadır. Çalışma grubundaki ebeveynler çocukların derslere odaklanmada zorlandığı ve dikkat eksikliği gibi bilişsel güçlükler yaşadığını bildirmiştir. Çalışmalarda çocukların yaşadığı bu bilişsel güçlerin okula uyumları olumsuz etkilediği, çocukların dersleri anlamadıkları için ödev yapmak istemedikleri ve sonuç olarak okul fobisi geliştiği belirtilmektedir (Şahin ve ark., 2023; Şahin ve İş-Güzel, 2018). Kartal (2013) öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada, en çok (%16.1) beş yaşındaki çocukların oyun döneminde olduğu ve oyun çocuklarının okula alınmasının yanlış olduğunu, psikomotor, zihinsel ve duygusal gelişimlerinin düşük (%15.1) olduğu, parmak kaslarının yeterince gelişmediği ve kalem tutamadığını (%12.2) belirlemiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda Ülkemizde çocukların okula başlamaya hazır oluşlarının alan uzmanları tarafından değerlendirilmesinin önemli olduğu ve bu değerlendirmelerin çocukların tüm eğitim hayatını etkileyebileceği söylenebilir.

Çalışma grubundaki çocukların; anneden ayrılmak istemediği, okula gitmeyi istemediği, korktuğu, iletişim kurma ve okula uyumda zorlandığı belirlenmiştir. Özdemir ve Battal (2019) çalışma bulgularımıza benzer şekilde çocukların anneden ayrılmakta güçlük çektiği, iletişim kurma ve okula uyumda zorlandığını belirlemiştir. Okula erken başlayan çocuklarda çeşitli uyum sorunları olduğu, en çok karşılaşılan uyum sorunlarının; okul korkusu, sınıfta sıkılma, utanma, çekinme, öfke ve okuldan uzaklaşma vb. sorunlar yaşadığı bildirilmektedir (Kartal 2013; Kerimoğlu, 2014; Özdemir ve Battal 2019; Şentürk, 2016). Benzer şekilde çocukların okulda

çekingen davrandığı, çabuk öfkelenildiği, ödevlerini yapmak istemediği ve ders düzenini bozduğu bulunmuştur. Oyun döneminde olan bu çocukların zorunlu derslerle karşı karşıya kaldığında gösterdiği bu davranışların normal olduğu bildirilmektedir. Bu dönemde çocuklarla oyuna dayalı eğitim yöntemlerinin kullanılmasının çocukların okula uyumunu kolaylaştırabileceği, yaratıcı düşünerek problemlerini çözebileceği ve başkaları ile iletişimlerini kolaylaştırabileceği vurgulanmaktadır (Bağçeli-Kahraman ve ark., 2018; Şahin ve ark., 2023). Çalışma sonuçlarının sadece ebeveynlerin görüşlerini yansıtması sınırlılık olarak görülebilir. Gelecekte yapılacak çalışmalarda çocukların duygu, düşünce ve yaşadıkları deneyimlerin de ele alınması önemlidir.

Okul öncesi (6 yaş altı) dönemde çocukların zihinsel ve dil gelişimi hızlıdır. Bu dönemde çocuğun kontrollü bir ortamda yetiştirilmesi gerekir. İlkokul gibi katı kuralları olan bir ortam çeşitli uyum sorunlarına neden olabilir. Gelişim kuramcılarını öğrenmeye hazır olmanın önemine dikkat çekerek, çocukların gelişim düzeyinin üstünde olan ve zihinlerini karıştıracak aşırı miktarda ve türde uyarıcıdan kaçınılması gerektiğini dikkat çekmektedir (Kartal, 2013). Bu sonuçlar altı yaşından önce çocukların davranışsal olarak ilkokula başlamaya hazır olmadığını göstermektedir. Özellikle bilişsel, sosyal ve motor gelişimlerinin yetersiz olması nedeniyle, çocuklarda okul korkusu vb psikolojik sorunlar artabilir ve okulda başarısız olabilir. Dolayısıyla çocukta başarısızlık duygusu gelişebilir ve özünü olumsuz yönde etkilenabilir. Tüm bu sonuçlar ele alındığında okula başlamaya yönelik çocukların bireysel olarak değerlendirilmesi ve gelişimsel özellikleri dikkate alınarak okula başlaması gerekmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmada 60-72 ay arasındaki çocukların ebeveynlerinin kişisel beyanıyla ölçülmesi, verilerin tek merkez ile sınırlı olması çalışmanın sınırlılıklarıdır. Ayrıca çocukların yaşadığı, duygu ve düşüncelerin yer almaması da sınırlılık oluşturmaktadır.

SONUÇ

Ebeveynler 60-72 aylık çocukların fiziksel, bilişsel, psikososyal güçlükler ve davranışsal problemler yaşadığını bildirmiştir. Çocukların okula uyum ile ilgili güçlük yaşadığı, en çok çanta

taşıma, öz bakımı yerine getirmede ve yazı yazmada zorlandığı belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre çocukların 72 aydan önce ilkökula başlamasının gelişimsel olarak uygun olmadığı söylenebilir. Bu konuda ebeveynlerin bilinç ve farkındalık düzeyinin artırılması için bilgilendirme yapılması önerilebilir. Ayrıca çalışmanın farklı bölgelerde bulunan çocuk ve ebeveynler ile tekrarlanması önerilebilir.

Araştırmanın Etik Yönü / Ethics Committee Approval

Araştırma için İstanbul Okan Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan etik onayı alınmıştır (Tarih: 01.02.2017, ve Karar No:79)

Yazar Katkısı / Author Contributions

Fikir ve tasarım: G.U., A.K., D.S.D, G.B. Veri toplama: G.U. Veri analizi ve yorumlama: G.U., A.K., D.S.D. Makale yazımı: G.U. A.K. D.S.D. G.B. Eleştirel inceleme: G.U., A.K., D.S.D. G.B.

Hakem Değerlendirmesi / Peer-review

Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest

Yazarlar araştırmanın yürütülmesinde herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek / Financial Disclosure

Yazarlar araştırmanın yürütülmesi sürecinde bir finansal destek almadıklarını beyan etmiştir.

KAYNAKLAR

- Arı, A. (2014) Teacher views about the starting age of the first grade elementary school. *Educational Sciences: Theory & Practice*. 14 (3), 1043-1047. doi: 10.12738/estp.2014.3.2117
- Berrin, G. E. (2021). Erken okuryazarlığın ve okuma yazmanın okul öncesi dönemde kazandırılmasına ilişkin paydaş görüşleri. *Journal of Qualitative Research in Education*, (25), 263-294.
- Bağçeli-Kahraman, P., Şen, T., Alataş, S., Tütüncü, B. (2018). Okul öncesi dönemde okula uyum sürecine ilişkin öğretmen görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 681-701
- Boz, T., Yıldırım, A. (2014). 4+4+4 eğitim sisteminde birinci sınıf öğretmenlerinin karşılaştığı zorluklar. *Başkent University Journal of Education*, 1(2), 54-65
- Chan, W. L. (2011). Expectations for the transition from kindergarten to primary school amongst teachers: Parents and children. *Early Child Development and Care*, 182 (5), 639-664. doi: 10.1080/03004430.2011.569543

Colaizzi, P. (1978). Psychological research as a

phenomenologist views it. In: Valle, R. S. ve King, M. *Existential Phenomenological Alternatives for Psychology*. Open University Press: New York.

- Erbasan, Ö., Erbasan, Ü. (2020). Sınıf öğretmenlerinin ilk okuma yazma öğretimi sürecinde karşılaştığı sorunlar. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(1), 113-125. doi: 10.16916/aded.628267
- Gündüz, F., Çalışkan, M. (2013). 60-66, 66-72, 72-84 aylık çocukların okul olgunluk ve okuma yazma becerilerini kazanma düzeylerinin incelenmesi. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkishor Turkic*, 8(8), 379-398. doi:10.7827/Turkish Studies.5390
- Kahramanoğlu, R., Tiryaki, E., Canpolat, M. (2014). İlkokula yeni başlayan 60-66 ay grubu öğrencilerin okula hazır oluşları üzerine inceleme. *K. Ü. Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23 (3), 1065-1080.
- Kartal, S. (2013). Türkiye'de ilkökula başlama yaşının beş yaşa indirilmesinin eğitim politikaları açısından değerlendirilmesi. *Mülkiye Dergisi*, 37(3), 201-214.
- Kaya, Ö. S., Akgün, E. (2016). Okul öncesi dönemdeki çocukların okula uyum düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 15(4),1311-1324.
- Kerimoğlu, F. (2014). Farklı yaşta çocukların oluşturduğu ilkökul 1. sınıflarda yaşanan sorunların belirlenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- MEB, (2012). İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, Resmi Gazete, Sayı: 28360.
- Morse, J. M. (2015). Data were saturated. *Qualitative Health Research*, 25(5), 587-588. doi:10.1177/1049732315576699
- Onwuegbuzie, A. J., Leech, N. L. (2007). A call for qualitative power analyses. *Quality & Quantity*, 41(1), 105-121. doi: 10.1007/s11135-005-1098-1
- Özdemir, A., Battal, Ş. (2019). İlkokula erken yaşta başlayan öğrencilerin okula uyum süreci ve akademik başarı bağlamında yaşadıkları sorunlar. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 1633-1683. doi:10.26466/opus.529169
- Özenç, M., Çekirdekçi, S. (2013). İlkokul 1. Sınıfa kaydolun okul öncesi dönem çağındaki öğrencilerin (60-69 ay) yaşadıkları sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2):117.192.
- Özer, A., Ergene, T., Zorbaz, S. D., Kurt, D. G., Gençoğlu, C. (2022). İlkokul birinci sınıfa geçiş sırasında okula uyum etkinliklerinin katkısı: Ankara ili örneği. *Eğitim ve Bilim*, 47(210),27-39. doi:10.15390/EB.2022.10397
- Özgün, B., Ceylan, S. (2021). Birinci sınıf

- öğrencilerinin okul olgunluğu ile ilgili yapılan tezlerin incelenmesi. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi (UEAD)*, 5(1), 210-222. doi:10.32960/uead.88791
- Piotrkowski, C. S., Botsko, M., Matthews, E. (2000). Parents' and teachers' beliefs about children's school readiness in a high-need community. *Early Childhood Research Quarterly*, 15(4), 537-558. doi:10.1016/S0885-2006(01)00072-2
- Sert, N. (2014). School entryage: 66 months of age for literacy skills. *Social and Behavioral Sciences*. 141, 25-29. doi:10.1016/j.sbspro.2014.05.007
- Şahin, A. E., Kardaş-İşler, N., Zoraloğlu, S. (2022). 4+4+4 düzenlemesiyle farklı yaşlarda ilkokula başlayan öğrencilerin akademik performanslarının LGS verileri temelinde analizi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 387-420. <https://doi.org/10.30964/auebfd.1089906>
- Şahin, A. E., Zoraloğlu, S., Kardaş-İşler, N. (2023). 4+4+4 düzenlemesiyle okula erken yaşta başlayan çocuklar: "Bir yaş daha büyük olsaydım çok daha iyi olurdu!". *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 209-224. <https://doi.org/10.17556/erziefd.1161146>
- Şentürk, C. (2016). Takvim yaşı olarak ilkokul birinci sınıf eğitimine erken başlayan çocuklarda karşılaşılan güçlüklerle ilişkin öğretmen görüşleri. *Journal of European Education*, 6(3), 2146-2674.
- Toran, Ş., Alabay, E. (2020). Çocukların okula hazırbulunuşluk düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yaşadıkça Eğitim*, 34(2), 426-437. doi:10.33308/26674874.2020342213
- Türk Tabipleri Birliği. (2012). Çocukların Gelişim Süreçleri ve Okula Başlama. (1. baskı). Ankara: Türk Tabipleri Birliği Yayınları.
- Türker, M., Tunç, H. (2020). İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin okula uyum ve sosyal yeterlik düzeylerini etkileyen yordayıcıların incelenmesi. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, (16), 104-122. doi:10.20860/ijoses.986252
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2021). Primary school starting age (years). <https://data.worldbank.org/indicator/SE.PRM.AGE.S?view=map>.
- Yangın, B. (2009). The relationship between readiness and reading and writing performances, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, 316-326.